

PATVIRTINTA

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo
centro direktoriaus

2023 m. birželio d. įsakymu Nr. V-

**MOKYKLŲ VADOVŲ, JŲ PAVADUOTOJŲ UGDYMIUI, UGDYMA
ORGANIZUOJANČIŲ SKYRIŲ VEDĖJŲ, MOKYTOJŲ, ŠVIETIMO PAGALBOS
MOKINIUI SPECIALISTŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PROGRAMA**

1. Teikėjas

1.1. Teikėjo rekvizitai (kodas, adresas, pašto indeksas, telefonas, faksas, el. paštas)	Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centras Ateities g. 44, 06329 Vilnius Kodas 191713612 Tel. +370 524 84100 El. paštas rastine@lasuc.lt
---	---

2. Programos pavadinimas

Ugdymo organizavimo principai mokiniams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų

3. Programos rengėjai

Gintarė Šatė – LASUC Sutrikusios raidos vaikų konsultavimo skyriaus vedėja Loreta Grikainienė – LASUC Sutrikusios raidos vaikų konsultavimo skyriaus logopedė Renata Greimaitė – LASUC Sutrikusios raidos vaikų konsultavimo skyriaus specialioji pedagogė Austė Černiauskienė – LASUC Sutrikusios raidos vaikų konsultavimo skyriaus socialinė pedagogė

4. Programos bendraautoris (-iai)

-

5. Programos anotacija (aktualumas, reikalingumas)

<p>Švietimo politiką formuojančiuose dokumentuose akcentuojama įtrauktis įvairių ugdymosi poreikių turintiems besimokantiejiems, t. y. įtrauktis apima visus, turinčius įvairių ugdymosi poreikių dėl kalbos, religijos, tautybės, etninės grupės, lyties, negalios, socialinės aplinkos ir kt. Pasirengimo įgyvendinti Švietimo įstatymo nuostatas 2021–2024 metų veiksmų plane nurodomas tikslas, kuris bus taip pat aktualus mokyklos lygmeniu – „pašalinti fizines, emocines, informacines, socialines kliūtis ir užtikrinti kokybišką švietimą kiekvienam vaikui mokantis drauge su savo bendraamžiais jam artimiausioje švietimo įstaigoje, suteikiant reikalingą, jo ugdymosi poreikius atliepiančią pagalbą“, iškeliami uždaviniai stiprinti mokyklų pasirengimą priimti ir ugdyti įvairių ugdymosi poreikių turinčius mokinius, tobulinti švietimo pagalbos teikimą ir stiprinti pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų kompetencijas įgyvendinant įtrauktį švietime.</p> <p>Įgyvendinant įtraukties principą mokykloje, ypač svarbus visos mokyklos ir mokymo bei mokymosi aplinkos pritaikymas, bebarjerės, universalus dizaino principais grindžiamos ugdymo aplinkos sukūrimas įvairių ugdymosi poreikių turintiems vaikams bei pedagogų profesinės kompetencijos.</p> <p>Ši programa suteiks mokytojams žinių, praktinių įgūdžių, būtinų mokiniams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų, ugdyti vadovaujantis įtraukiojo ugdymo, t. y. proceso, užtikrinančio kokybišką ugdymą(si) visiems jo dalyviams, kai atsižvelgiama į kiekvieno mokinio, jo tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius, ugdymosi poreikių ypatumus, pagalbos ir paslaugų reikmes, užkertantis kelią „iškristi“ iš švietimo sistemos, nuostatomis. Programa rekomenduojama mokyklų vadovams, jų pavaduotojams ugdymui (ypač atsakingiems už švietimo pagalbos organizavimą mokykloje), norintiems tobulinti savo</p>

kompetencijas, dirbat su įvairiapusių raidos sutrikimų turinčiais mokiniais. Programa sudarys galimybes mokytojams gilinti žinias ir tobulinti profesines, bendrąsias bei specialiąsias kompetencijas. Programos trukmė – 60 akademinų valandų (teorija – 37 akad. val., praktika – 19 akad. val., savarankiškas darbas – 4 akad. val.). Pažymėjimas apie išklaustyą programą bus išduodamas atlikus savarankiško darbo užduotį – parengus ir pristačius individualų pagalbos planą, skirtą mokiniui, turinčiam įvairiapusių raidos sutrikimų.

6. Programos tikslas (ai)

Formuoti pozityvų mokytojų požiūrį į įtraukijį ugdymą, įvairiapusių raidos sutrikimų turinčių mokinių gebėjimus ir poreikius, tobulinti mokytojų kompetenciją ugdyti įvairiapusių raidos sutrikimų turinčius mokinius, pritaikant ugdymosi procesą ir ugdymo(si) turinį, plėtoti mokytojų ugdymo/si aplinkų kūrimo, bei profesinio tobulėjimo kompetencijas.

7. Programos uždaviniai

1. Supažindinti mokytojus su mokinių, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ypatumais, Lietuvos Respublikos teisės aktais, reglamentuojančiais mokinių, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ugdymą.
2. Suteikti teorinių ir praktinių žinių apie ugdymo organizavimą mokiniams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų, formuojant mokytojų praktinius įgūdžius pritaikyti ir individualizuoti ugdymo programas įvairiapusių raidos sutrikimų turintiems mokiniams, parenkant specialiąsias mokymo priemones.
3. Mokyti taikyti vizualinio struktūravimo strategijas bei alternatyviosios ir augmentinės komunikacijos priemones, ugdant mokinius, turinčius įvairiapusių raidos sutrikimų.
4. Suteikti mokytojams žinių apie emocinės perkrovos (angl. meltdown) prevenciją ir jos valdymo būdus, darančius įtaką įvairiapusių raidos sutrikimų turinčio mokinio asmenybės ir bendravimo ypatumų formavimuisi, kurti palankų klasės (grupės) mikroklimatą ir tinkamą ugdymosi aplinką.
5. Tobulinti mokytojų gebėjimus dirbti komandoje su kitais mokytojais, pagalbos mokiniui specialistais, mokytojo padėjėjais, mokyklos vadovais, jų pavaduotojais ugdymui, bendradarbiauti su mokiniais ir jų tėvais (globėjais, rūpintojais).

8. Programos turinys (įgyvendinimo nuoseklumas: temos, užsiėmimų pobūdis (teorija / praktika / savarankiškas darbas) ir trukmė.

I modulis. Vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ypatumai. Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys mokinių, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ugdymą. Komandinis darbas mokykloje: bendradarbiavimo principai, individualaus pagalbos plano rengimas (teorija – 6 akad. val., praktika – 2 akad. val.)

II modulis. Vizualinio struktūravimo strategijos: aplinkos pritaikymas, dienotvarkių kūrimas, veiklų/pamokų struktūravimas (teorija – 5 akad. val., praktika – 3 akad. val.).

III modulis. Alternatyviosios ir augmentinės komunikacijos taikymas: alternatyviosios ir augmentinės komunikacijos priemonės, parinkimo kriterijai, mokymo principai ir būdai. Specialiosios mokymo priemonės, ugdymui skirtos techninės pagalbos ir skaitmeninės priemonės, jų parinkimo kriterijai, taikymo ugdymosi procese galimybės (teorija – 5 akad. val., praktika – 3 akad. val.).

IV modulis. Ugdymo turinio pritaikymas vaikams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų: gebėjimų vertinimas ir ugdymo turinio pritaikymo būdai, užduočių parinkimo, pateikimo ir atsiskaitymo formos Teksto skaitymo ir suvokimo mokymo strategijos skirtingų mokomųjų dalykų pamokose (teorija – 10 akad. val., praktika – 6 akad. val.).

V modulis. Ugdymo organizavimas, atsižvelgiant į vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, sensorinius ypatumus. Sensorinė integracija, jos sunkumai ir sutrikimai, sensorinių ypatumų vertinimas, aplinkos pritaikymas, sensorinė stimuliacija, sensorinių pertraukų organizavimas (teorija – 5 akad. val., praktika – 3 akad. val.).

VI modulis. Klasės valdymo strategijos (taisyklių kūrimas, rutinų mokymas ir kt. strategijos). Emocinės perkrovos prevencija ir valdymo būdai (teorija – 6 akad. val., praktika – 2 akad. val.).

9. Programos rezultatai (įgyjama (plėtojama) kompetencija (-os)).

Programos dalyviai išklause teorines paskaitas, atlikę praktines užduotis ir pristatę savarankišką darbą patobulins šias kompetencijas: bendrakultūrinę, ugdymo/si aplinkų kūrimo, mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo bei motyvavimo ir paramos jiems, taip pat bendrąsias ir profesines kompetencijas (formuoti pozityvų mokytojų požiūrį į įtraukųjį ugdymą, įvairiapusių raidos sutrikimų turinčių mokinių gebėjimus ir poreikius, ugdyti įvairiapusių raidos sutrikimų turinčius mokinius, pritaikant ugdymosi procesą).

10. Įgyjamos (plėtojamoms) kompetencijos (-ų) į(si)vertinimo būdai.

Aktyvus dalyvavimas atliekant praktines užduotis. Parengtas ir pristatytas individualus pagalbos planas, skirtas mokiniui, turinčiam įvairiapusių raidos sutrikimų. Refleksija.

11. Programai vykdyti naudojama mokomoji medžiaga ir techninės priemonės:

11.1. Mokomoji medžiaga

Eil. Nr.	Temos	Mokomosios medžiagos pavadinimas	Mokomosios medžiagos apimtis
1.	I modulis		
	Vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ypatumai.	Vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ypatumai.	Skaidrės (10)
	Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys mokinių, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ugdymą.	Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys mokinių, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, ugdymą.	Skaidrės (12)
	Komandinis darbas mokykloje: bendradarbiavimo principai, individualaus pagalbos plano rengimas.	Individualaus pagalbos plano rengimas	Skaidrės (20)
2.	II modulis		

	Vizualinio struktūravimo strategijos: aplinkos pritaikymas, dienotvarkių kūrimas, veiklų/pamokų struktūravimas.	Vizualinio struktūravimo strategijos	Skaidrės (45)
3.	III modulis		
	Alternatyviosios ir augmentinės komunikacijos taikymas: alternatyviosios ir augmentinės komunikacijos priemonės, parinkimo kriterijai, mokymo principai ir būdai.	Alternatyvioji ir augmentinė komunikacija	Skaidrės (40)
	Specialiosios mokymo priemonės, ugdymui skirtos techninės pagalbos ir skaitmeninės priemonės, jų parinkimo kriterijai, taikymo ugdymosi procese galimybės.	Specialiosios mokymo priemonės	Skaidrės (35)
4.	IV modulis		
	Ugdymo turinio pritaikymas vaikams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų: gebėjimų vertinimas ir ugdymo turinio pritaikymo būdai, užduočių parinkimo, pateikimo ir atsiskaitymo formos.	Ugdymo turinio pritaikymas vaikams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų	Skaidrės (32)
	Skaitymo ir teksto suvokimo mokymo strategijos skirtingų mokomųjų dalykų pamokose.	Skaitymo ir teksto suvokimo mokymo strategijos	Skaidrės (25)
5.	V modulis		
	Ugdymo organizavimas, atsižvelgiant į vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, sensorinius ypatumus.	Ugdymo organizavimas, atsižvelgiant į vaikų, turinčių įvairiapusių raidos sutrikimų, sensorinius ypatumus.	Skaidrės (38)
	Sensorinė integracija, jos sunkumai ir sutrikimai, sensorinių ypatumų vertinimas, aplinkos pritaikymas, sensorinė stimuliacija, sensorinių pertraukų organizavimas.	Sensorinė integracija	Skaidrės (30)
6.	VI modulis		
	Klasės valdymo strategijos (taisyklių kūrimas, rutinų mokymas ir kt. strategijos).	Klasės valdymo strategijos	Skaidrės (22)
	Emocinės perkrovos prevencija ir valdymo būdai.	Emocinės perkrovos prevencija	Skaidrės (20)

12.2. Techninės priemonės

Konferencijos lenta su popieriumi, rašikliai, kompiuteris, skystųjų kristalų projektorius, interneto ryšys.

13. Programai rengti naudotos literatūros ir kitų informacinių šaltinių sąrašas

1. Ayres K. M. Lowrey K. A. (2018). Focus on Autism and Other Developmental Disabilities.
2. Attwood T. Aspergerio sindromas. Išsamus vadovas. Vilnius, 2013.
3. Aune B., Burt B., Gennaro P. (2020). Įtraukioji klasė: elgesio sprendimai.
4. Aune B., Burt B., Gennaro P. (2020). Įtraukusis ugdymas: elgesio sprendimai klasėje ir už jos ribų.
5. Azad G., Kim M., Marcus, S. Sheridan, S. & Mandell D. (2016). Parent-Teacher Communication about Children with Autism Spectrum Disorder: An Examination of Collaborative Problem-Solving. *Psychology in the Schools*, 53(10), 1071–1084.
6. Boyd B. (2014). Parenting a teen or young adult with Asperger syndrome (Autism spectrum disorder). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
7. Boonen H., Maljaars J., Lambrechts G., Zink, I., Leeuwen, K. V. & Noens, I. (2014). Behavior problems among school-aged children with autism spectrum disorder: Associations with children's communication difficulties and parenting behaviors. *Research in autism spectrum disorders*, 8(6), 716–725.
8. Bukauskaitė M., Grikainienė L., Mikulėnaitė L., Šatė G. ir kt. (2019). Kaip padėti vaikui, turinčiam autizmo spektro sutrikimą.
9. Crane L., Chester J. W. Goddard, L., Henry L. A. & Hill E. (2016). Experiences of autism diagnosis: A survey of over 1000 parents in the United Kingdom. *Autism*, 20(2), 153–162.
10. Dyrbjerg P., Vedel M. (2007). *Everyday Education. Visul Support for Children with Autism.*
11. Dudzinskienė R., Kalesnikienė D., Paurienė L., Žilinskienė I. (2010). Inovatyvių mokymo(si) metodų ir IKT taikymas. II knyga / Metodinė priemonė pradinė klasių mokytojams ir specialiesiems pedagogams.
12. Duncan G. (2009). Pirmoji pagalba mokytojui.
13. Elvén, B. H. (2017). Padėkime nesimušti, nesikandžioti, nešūkauti.
14. Ergenekon Y., Tekin-Ijar E. Kapan A. & Akmanoglu N. (2014). Comparison of Video Modelling and Live Modelling in Teaching Response Chains in Children with Autism. *Education and Training in J. of Autism and Developmental Disorders*, 49 (2), 200–213.
15. Frost L. & Bondi A. (2010). *The Picture Exchange Communication System Training Manual (PECS).*
16. Ganz, J., Goodwyn, F., Boles, M., Hong, E., Rispoli, M., Lind, E. & Kite, E. (2013) Impacta of PECS Instructional Coaching Intervention on Practitioners and Children with Autism. *Augmentative and Alternative Communications*, 29 (3), 210–221.
17. Geležinienė R., Vasiliauskienė L., Vyšniauskienė A. (2011). Mokomės kartu. Metodinės rekomendacijos mokytojams ir švietimo pagalbos teikėjams. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras,
18. Gray C. (2018). Social Stories and Comic Strip Conversations. Prieiga internete: <https://www.autism.org.uk/about/strategies/social-stories-comic-strips.aspx>
19. Gray C. (2015). *The New Social Story Book.*
20. Grandin T. (2002). Teaching Tips for Children and Adults with Autism. Prieiga internete: <https://www.iidc.indiana.edu/pages/Teaching-Tips-for-Children-and-Adults-with-Autism>
21. Grandin T. (2006). *Thinking in Pictures and Other Reports from My Life with Autism.* New York: Vintage books.
22. Grandin T., Barron S. (2005). *The Unwritten Rules of Social Relationships.*
23. Hodgdon L. A. (Eds). (2015). *Visual Strategies For Improving Communication.* Troy, Michigan: Quirk Roberts Publishing.
24. Ingersoll B., Dvortcsak A. (2019). *Teaching Social Communication to Children with Autism and Other Developmental Delays.*
25. *Inkliuzinio švietimo mokytojo profilis.* Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra (2012).
26. Keen, D., Webster, A. & Ridley, G. (2016). How well are children with autism spectrum disorder doing academically at school? An overview of the literature. *Autism*, 20(3), 276–294.
27. Kišonienė R., Dudzinskienė R. (2007). Mokiųjų, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas..

28. Koršunovienė U. (2008). Bendradarbiavimo galimybės mokykloje teikiant psichologinę pedagoginę pagalbą mokiniams. Rekomendacijos mokyklų specialistams ir klasių auklėtojams.
29. Lerna, A., Esposito, D., Conson, M. & Massagli, A. (2014). Long Term Effects of PECS on Social-Communicative Skills of Children with Autism Spectrum Disorder: a follow up. *International Journal of Communication Disorders*, 49 (4), 478–485.
30. Lesinskienė S., Karalienė V. (2008). Emocinės raidos įtaka tolimesniam vaiko asmenybės vystymuisi.
31. Lever A. & Geurts H. (2016). Psychiatric Co-occurring Symptoms and Disorders in Young, Middle-Aged, and Older Adults with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disability*, 46 (6), 1916–1930.
32. Liaudanskienė V., Mikulėnaitė L., Ulevičiūtė R., Vilūnienė A. (2013). Padėkime vaikams mokytis.
33. Mažylienė A., Gutauskienė R., Tumelienė R., Špokienė R. (2011). Inkluzinis ugdymas ir komandinė pagalba mokiniui. Metodinės rekomendacijos mokytojams ir švietimo pagalbos teikėjams.
34. Merin N., Young, G., Ozonoff S. & Rogers S. (2007). Visual Fixation Patterns During Reciprocal Social Interaction Distinguish a Subgroup of 6 Month-Old Infants At-Risk for Autism from Comparison Infants. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 108–121.
35. Nikopoulos C. & Keenan M. (2006). *Video Modelling and Behaviour Analysis: A Guide for Teaching Social Skills to Children with Autism*. London, England: Jessica Kingsley Publishers.
36. Noel J. P., Lytle, M., Cascio C. & Wallace M. T. (2017). Disrupted integration of exteroceptive and interoceptive signaling in autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 11 (1), 194–205.
37. Rogers S. J., Dawson G. & Vismara L. (2017). Vaiko autizmas: ankstyvoji pagalba, kurią gali suteikti tėvai.
38. Scheuermann B. K., Hall J. A. (2016). *Positive Behavioral Supports for the Classroom*.
39. Saveikienė D. (2018). Tėvų, auginančių autizmą turinčius vaikus, požiūrio į vaiko ateitį naratyvas. *Tiltai*, 1, 125–139.
40. Skučaitė V., Karmazienė E. G. (2011). Padėkite vaikui įveikti sunkumus: geroji bendradarbiavimo mokyklose patirtis. Metodinės rekomendacijos švietimo pagalbos specialistams ir mokytojams.
41. Steponėnienė E. ir Raudeliūnaitė R. (2019). Verbalinio elgesio analizės taikymas ugdant funkcionalią autizmo spektro sutrikimą turinčių vaikų kalbą. *Socialinis darbas*, 17 (1), 84–101.
42. *Supporting Students with Autism*. (2017). American Federation of Teachers, AFL-CIO. Prieiga internete: <https://www.aft.org/sites/default/files/studentswithautism.pdf>
43. Tamošūnienė J., Mikulėnaitė L., Petrulytė J. ir Raistenskis, J. (2012). Ikimokyklinių amžiaus vaikų, sergančių autizmo spektro sutrikimais, savarankiškumo įgūdžių raidos ypatumai. *Sveikatos mokslai*, 22 (6), 188–193.
44. Tucker V. & Schwartz I. (2013). Parents' perspectives of collaboration with school professionals: Barriers and facilitators to successful partnerships in planning for students with ASD. *School Mental Health*, 5, 3–14.
45. Wheeler J.J., Richey D. D. (2019). *Behavior Management. Principles and Practices of Positive Behavior Supports*.
46. Wheeler J. J., Mayton M. R., Carter S. L. (2015). *Methods for Teaching Students with Autism Spectrum Disorders. Evidence-Based Practices*.

13. Lektorių darbo patirtis ir kompetencijos (pridedamos lektorių darbo patirtį ir kompetenciją patvirtinančių dokumentų kopijos)

(pažymėti X)

Programos teikėjo atstovas(-ai)	
Mokytojai, pagalbos mokytojui specialistai	
Švietimo įstaigų vadovai, jų pavaduotojai ugdymui ar ugdymą organizuojančių skyrių vedėjai	

Mokslo ir studijų institucijų dėstytojai, mokslininkai ir kiti tyrėjai	
Užsienio valstybių dėstytojai, mokslininkai, kiti tyrėjai ir mokytojai	
Viešojo administravimo institucijų vadovai, jų pavaduotojai, padalinių vadovai ir specialistai	
Jungtinė lektorių grupė	x
Kiti (nurodyti)	

14. Kvalifikaciniai reikalavimai lektoriams (jeigu nustatyti).

Turi turėti aukštąjį universitetinį arba jam prilyginamą aukštąjį išsilavinimą ir pedagogo kvalifikaciją bei ne mažesnę nei 7 metų darbo su įvairiapusių raidos sutrikimų turinčiais mokiniais patirtį, ir ne mažesnę nei 5 metų mokymų apie įvairiapusių raidos sutrikimų turinčių mokinių ugdymo vedimo patirtį.

15. Dalyviai:

15.1. Pasirengimas Programai (praktinės veiklos patirtis ir kompetencija(-os), kurią(-ias) turi turėti Programos dalyvis)

Kompetencija(-os)	–
Praktinės veiklos patirtis	–

15.2. Programos dalyvių tikslinės grupės

(Pažymėti X)

Mokytojai, dirbantys pagal bendrojo ugdymo programas (nurodyti dalyką)	x
Mokytojai, dirbantys pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas	x
Pagalbos mokiniui specialistai	x
Mokytojai, dirbantys pagal profesinio mokymo programas	
Mokyklų vadovai, jų pavaduotojai ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjai	x

Programos teikėjas

Direktorius

(Parašas)

Nerija Moskalionienė

Programos registracijos numeris ir data (pildoma registravus Programą)

Programos akreditacijos terminas (nurodyti datą, iki kada) (pildoma akreditavus Programą)
